

3 nye danske cikader (Homoptera, Auchenorrhyncha) - på ca. 1/2 time

LARS TROLLE

Trolle, L.: 3 new Danish leafhoppers (Homoptera, Auchenorrhyncha) - found in approximately 1/2 hour.

Ent. Meddr 56: 127-129. Copenhagen, Denmark, 1988. ISSN 0013-8851.

During a brief stay in »Felsted Kog«, which is a marsh area with extensive reed-beds in Western Jutland, 3 species of leafhoppers were found which have so far been overlooked in Denmark, i.e., *Eupteryx thoulessi* (Edwards, 1921), *Macrosteles oshanini* Razvyazkina, 1957, and *M. fieberi* (Edwards, 1889).

The leafhoppers were found on the herbaceous vegetation under the Phragmites.

Lars Trolle, Saltunavej 12, DK-3751 Østermarie, Danmark.

Den 19. juli 1980 besøgte jeg sammen med et par ornitholog-venner (Per Ketil og Niels Erik Franzmann) Felsted Kog (WJ MH53) i Vestjylland. Medens de andre fik kikkerterne frem, fordybede jeg mig i tagrørene og den ret sparsomme undervegetation. I alt fik jeg indsamlet godt en snes cikader på den halve time, vi var på stedet, og bortset fra *Eupteryx thoulessi* (Edwards, 1921), som jeg umiddelbart kunne kende, fik de lov til at sidde urørte indtil efterårsferien 1987, hvor jeg fik tid til at få dem bestemt.

Efter ikke at have fundet nye cikader i flere år var det derfor mildest talt forbavsende at kunne konstatere, at jeg den dag havde fundet 3 nye arter for Danmark, nemlig - ud over ovennævnte *Eupteryx thoulessi* (Edw.) - også *Macrosteles oshanini* Razvyazkina, 1957 og *Macrosteles fieberi* (Edwards, 1889).

Af *Eupteryx thoulessi* (Fig. 1) fandt jeg 4 ♂♂ og 5 ♀♀. Jeg kendte udmærket arten, idet jeg havde fundet den året før i et naturreservat i det vestlige England (Mill Water Private Nature Reserve, Crewkerne, Somerset). Her fandtes den i mængde på en østvendt skråning med en meget rig urtevegetation. *Eupteryx thoulessi* lever på Mynte (*Mentha*

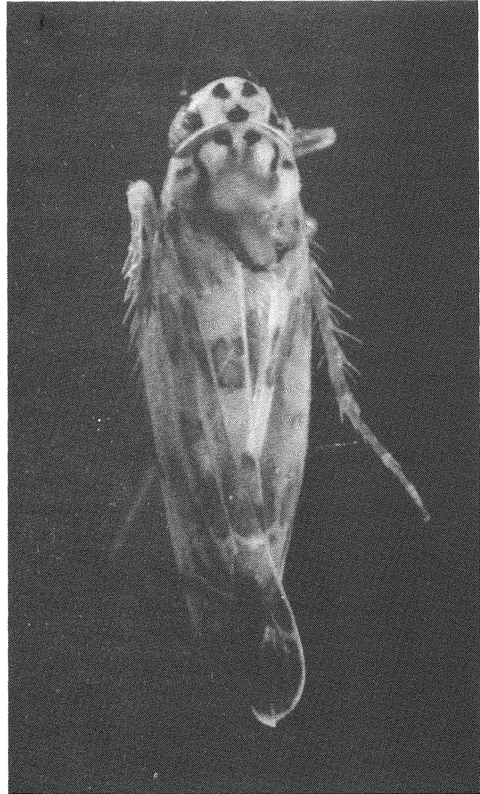

Fig. 1. *Eupteryx thoulessi* (Edwards, 1921). Foto: Mogens Hansen.

aquatica, og i Italien også på *Mentha piperita*).

Det var fint at se den igen, også fordi det er en smuk lille art: 2,70-3,25 mm. Grundfarven er lysegul, og krop og vinger er med elegante sorte og brune tegninger. Arten er udbredt over det meste af Europa, men er ellers i Norden kun kendt fra få lokaliteter i Sverige. Det er overalt en lokal eller sjælden art. Hannens meget karakteristiske kønsorganer er afbildet hos bl.a. Ossiannilsson (1981: Fig. 1782-1785).

En nærtstående art - *Eupteryx collina* (Flor, 1861) - er fundet en enkelt gang i Finland; den lever også på Mynte og andre læbeblomstrede (*Melissa*, *Origanum*, *Salvia*).

Slægten *Macrosteles* karakteriseres bl.a. ved, at den hanlige pygofer på ydersiden har en række stive hår. Det er en stor slægt af middelsmå cikader, der er så lette at kende, at man normalt med ét blik kan afgøre, at her har man igen en *Macrosteles*. Der er ca. 35 arter i Europa, 19 i Norden og nu 15 i Danmark. Disse 15 falder i tre adskilte grupper, nemlig:

Sexnotatus-gruppen, hvor hoved og forkrop har nogle karakteristiske sorte tegninger. Arterne i *sexnotatus*-gruppen er habituelst meget vanskelige at kende fra hinanden, men kønsorganer og 1. og 2. sternum i bagkroppen gør, at i det mindste hanner altid kan bestemmes med sikkerhed. *Sexnotatus*-gruppen er stor - herhjemme omfattende arterne: *sexnotatus* (Fall.), *ossiannilssoni* Lindberg, *cristatus* (Rib.), *laevis* (Rib.), *feiberi* (Edw.), *lividus* (Edw.), *viridigriseus* (Edw.), *quadripunctulatus* (Kbm.), *sordidipennis* (Stål), *frontalis* (Scott) og *horvathi* (W.Wagn.).

Den anden gruppe er *septemnotatus*-gruppen med arterne: *septemnotatus* (Fall.), *oshanini* Razvyazkina og *variatus* (Fall.).

Den tredje har kun én art: *cyane* (Boh.), men den er også speciel. Den er dybt ultramarinblå med et par himmelblå pletter, et usædvanlig smukt dyr. Den lever på flydebladene af Åkander og Frøbid, og så er den sjælden: Svendborg i 1916 (Jensen-Haarup 1920), og i de seneste år fundet på Born-

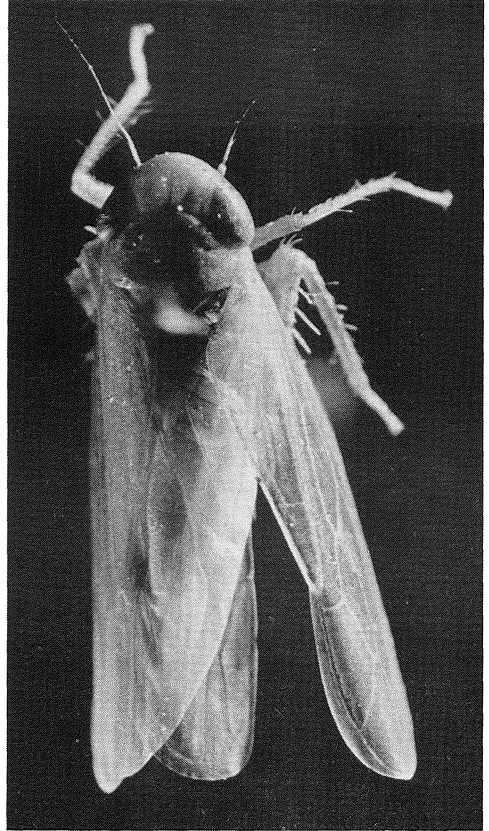

Fig. 2. *Macrosteles oshanini* Razvyazkina, 1957. Foto: Mogens Hansen.

holm: Ankermyr (Trolle 1983) og Bastemose.

Ved Felsted Kog fandt jeg 2 ♂ af *Macrosteles oshanini* Razvyazkina (Fig. 2). Set ovenfra ligner den ikke meget en *Macrosteles*, idet den som regel er helt uden sorte tegninger - undertiden kan den dog have et par sorte prikker på issen. Den er lyst gul og mellem 3,0 og 3,4 mm lang. Ossiannilsson (1983) afbilder kønsorganerne på Fig. 1995-1998. Der er delte meninger om artens biologi. Kuntze (1937) angiver: »Restricted to the graminæa vegetation of the shady albuetaum«. Jeg var glad for at læse, at Vilbaste (1974) skriver: »In a fen«.

Arten er hidtil fundet i Rumænien, Sovjetunionen, Øst- og Vesttyskland, Polen og England. I Norden er den kun kendt fra 4

steder i Sverige og så nu Felsted Kog. Det er en sjælden art.

Af den tredje art - *Macrosteles fieberi* (Edw.) (Fig. 3) - fandt jeg kun en enkelt ♂. Det er et typisk medlem af *sexnotatus*-gruppen, hvor man er nødt til at lave et genitalpræparat. Kønorganerne er afbildet hos Ossiannilsson (1983) på Fig. 2033-2035. I Norden kendes den fra både Norge, Sverige og Finland, men er overalt en sjælden art. Herudover er den fundet over stort set hele Europa, Sovjetunionen, Mongoliet, Iran og Nordamerika. *Macrosteles fieberi* er mellem 3,3 og 4,6 mm lang; den lever på *Scirpus*.

Fælles for de tre arter er, at de er sjældne, og at de er »fugtighedselskende« (hygrophile). Men Felsted Kog er også et meget fugtigt sted. Det er jo en udløber af Nissum Fjord og præget af fladvandede områder med store rørskove.

Fig. 3. *Macrosteles fieberi* (Edwards, 1889). Foto: Mogens Hansen.

Fundet af disse tre arter er et godt eksempel på, at vil man finde de usædvanlige arter, må man gå de usædvanlige steder hen: Nordvendte skrånninger i Nordjylland, vestvendte skrånninger i Storebæltsområdet, eller på steder med en helt usædvanlig flora. Men man bør utvivlsomt sætte mere tid af, end vi gjorde den dag i 1980.

Til sidst vil jeg meget gerne takke Mogens Hansen for stor omhu ved fotograferingen og Carlsbergfondet for at stille et mikroskop til min rådighed.

Litteratur

- Jensen-Haarup, A.C., 1920: Cikader. - Danmarks Fauna 20. København.
- Kuntze, H.A., 1937: Die Zikaden Mecklenburgs, eine faunistisch-ökologische Untersuchung. - Arch. Naturgesch. (N.F.) 6: 299-388.
- LeQuesne, W.J. & Payne, K.R., 1981: Cicadellidae (Typhlocybinae) with a check list of the British Auchenorrhyncha (Homoptera, Homoptera). - Handbk. Ident. Br. Insects, II, 2(c). - London.
- Ossiannilsson, F., 1981: The Auchenorrhyncha (Homoptera) of Fennoscandia and Denmark. Part 2. The Families Cicadidae, Cercopidae, Membracidae and Cicadellidae (excl. Deltocephalinae). - Scandinavian Science Press, Klampenborg, Denmark.
- 1983: The Auchenorrhyncha (Homoptera) of Fennoscandia and Denmark. Part 3. The Family Cicadellidae: Deltocephalinae, Catalogue, Literature and Index. - Scandinavian Science Press, Klampenborg, Denmark.
- Razvyazkina, G.M., 1957: New and little-known species of the genus *Macrosteles* (Homoptera, Cicadoidea). - Zool. Zh. 36: 521-528.
- Trolle, L., 1983: Den blå cikade. - Fjælstaunijn 83/2: 126-127.
- Vilbaste, J., 1974: Preliminary list of Homoptera-Cicadinae of Latvia and Lithuania. - Eesti NSV Tead. Akad. Toim. 23: 131-163.